

Splendidum družstvo

VRBY / WENDIGO

DVĚ EKNIHY
ZA CENU JEDNÉ!

Algernon Blackwood

VRBY / WENDIGO

ALGERNON BLACKWOOD

Splendidum družstvo • Vražné, Hynčice

VRBY / WENDIGO

Copyright © Algernon Blackwood, 1907

Translation © Tereza Novotná, 2023

Cover © Splendidum družstvo, 2024

Czech Edition © Splendidum družstvo

Vražné, Hynčice, 2024

První el. vydání

ISBN 978-80-7681-303-8 (EPUB)

ISBN 978-80-7681-304-5 (MOBI)

ISBN 978-80-7681-305-2 (PDF)

Vrby – z anglického originálu sbírky *The Listener and Other Stories by Algernon Blackwood*.

Wendigo – z anglického originálu *The Wendigo by Algernon Blackwood*, přeložila Tereza Novotná.

Obsah

VRBY

I.

II.

III.

IV.

V.

WENDIGO

I.

II.

III.

IV.

V.

VI.

VII.

VIII.

IX.

VRBY

I.

Po opuštění Vídně a dlouho předtím, než dorazíte do Budapešti, vstoupí Dunaj do oblasti neobyčejné samoty a pustiny, kde se jeho vody rozlévají na všechny strany bez ohledu na hlavní koryto a země se na míle mění v bažinu pokrytou obrovským množstvím nízkých vrbových křovin. Na velkých mapách je tato opuštěná oblast označena bažiny, vybarvena v nadýchané modři, jejíž barva slábne, jak opouští břehy.

Při povodních je tato velká plocha písku, plná oblázků a vrbových ostrůvků téměř zaplavena vodou, ale v normálním ročním období se keře ohýbají a šumí ve větru a ukazují své stříbrné listy slunci v neustále se pohybující planině ohromující krásy. Tyto vrby nikdy nedosahují důstojnosti stromů, nemají pevné kmeny, zůstávají skromnými keři se zaoblenými vrcholky a měkkými obrysy, kymácejícími se na štíhlých stoncích, které reagují na sebemenší nápor větru; jsou pružné jako tráva a neustále se mění, takže nějakým způsobem vyvolávají dojem, že celá pláň je v pohybu a živá. Vítr totiž po celé ploše vysílá vlny, které se zvedají a klesají, vlny listů místo vln vody, zelené vlny jako moře, také, dokud se větve neotočí a nezvednou, a pak stříbřitě zbělají, když se jejich spodní strana otočí ke slunci.

Dunaj se vymyká pevným břehům a volně se rozlévá mezi spletitou sítí kanálů, které protínají ostrovy širokými alejemi, po nichž se s křikem valí voda, která vytváří víry a zpěněné peřeje, trhá písčité břehy, odnáší masy břehů a vrbových houštin a vytváří nesčetné nové ostrovy, které se denně mění ve velikosti a tvaru a mají nanejvýš pomíjivý život, protože čas záplav zahlazuje jejich existenci.

Tato fascinující část života řeky začíná brzy po opuštění Prešpurku a my jsme do ní v naší kanadské kánoji s cikánským stanem a pánví na palubě dorazili na vrcholu stoupající povodně asi v polovině července. Ještě téhož rána, kdy se obloha před východem slunce začervenala, jsme rychle proklouzli ještě spící Vídní a o pár hodin později ji opustili jako pouhou skvrnu kouře na pozadí modrých kopců Wienerwaldu na obzoru; snídali jsme pod Fischeramendem pod březovým hájem, který hučel ve větru; a pak jsme se hnali dravým proudem kolem Orthu, Hainburgu, Petronellu (starého římského Carnunta Marka Aurelia), a tak jsme se dostali pod zachmuřenou výšinu Theben na výběžku Karpat, kde se zleva tiše vine řeka Morava a kde se překračuje hranice mezi Rakouskem a Uhrami.

Dvanáctikilometrovou rychlostí za hodinu jsme brzy vjeli do Uher a kalná voda – jistá známka povodní – nás poslala na mělčinu na nejednom břidlicovém dně a zmítala se jako špunt v náhlém víru, než se na obloze ukázaly věže Prešpurku; a pak kánoe, skákající jako splašený kůň, proletěla nejvyšší rychlostí pod šedými hradbami, bezpečně překonala potopený řetěz přívozu Fliegende Brücke, zahnula prudce doleva a na žluté pěně se ponořila do divočiny

ostrovů, písčných náplavů a bažinaté krajiny za nimi – do země vrb.

Změna přišla náhle, objevila se před námi scenérie jezera a lesa. Jakoby na křídlech jsme vletěli do země pustiny a za necelou půlhodinu nebylo v dohledu nic – ani loďky, ani rybářské chýše, ani červené střechy domů, žádná známka lidského obydlí a civilizace.

Sevřel nás pocit odlehlosti od světa lidí, naprostá izolace. Přesto nás fascinoval tento zvláštní svět vrb, větrů a vod – byli jsme okouzleni. Nakonec jsme si se smíchem řekli, že bychom měli mít nějaký zvláštní druh pasu, který by nás do něj vpustil, a že jsme poněkud troufale přišli, aniž bychom se zeptali na povolení, do zvláštního malého království zázraků a kouzel – království, které bylo vyhrazeno k užívání ostatním, kteří na něj měli právo, a všude byla nepsaná varování pro narušitele, kteří měli dost fantazie, aby je objevili.

Ačkoli bylo ještě brzy odpoledne, neustálé bičování velmi bouřlivým větrem nás unavilo, a tak jsme se ihned začali rozhlížet po vhodném tábořišti na noc. Ale zmatený charakter ostrovů nám ztěžoval přistání; vířící povodeň nás nesla na břeh a pak nás zase vyvrhla zpět; větve vrb nám rvaly ruce, když jsme se jich chytali, abychom zastavili kánoe, a stáhli jsme do vody mnoho metrů písčitého břehu, než jsme nakonec s velkým bočním nárazem větru vystřelili do zátoky a podařilo se nám v oblaku spršky vyprostit před. Pak jsme leželi udýchaní po této strašné námaze na rozpáleném žlutém písku, chráněni před větrem, a v plné záři spalujícího slunce, nad námi byla modrá obloha bez mráčku a obrovská armáda tančících, křičících vrbových keřů, které se

ukláněly ze všech stran, leskly ve své vlhkosti a tleskaly svými tisíci ručičkami, jako by chtěly zatleskat úspěchu našeho úsilí.

“To je ale řeka!” řekl jsem svému společníkovi a vzpomněl si na celou cestu, kterou jsme urazili od pramene ve Schwarzwald, a na to, jak jsme se na začátku června museli často brodit a tlačit kánoi na horních mělčinách.

“Teď už snad nás nic zlého nečeká,” řekl, vytáhl kánoi o kousek dál do bezpečí po písku a pak se ukládal ke spánku.

Ležel jsem po jeho boku, šťastný a klidný v náruči živlů – vody, větru, písku a velkého slunečního ohně – a přemýšlel o dlouhé cestě, kterou jsme měli za sebou, a o velkém úseku před námi až k Černému moři, a o tom, jaké mám štěstí, že mám tak rozkošného a okouzlujícího společníka, jakým je můj přítel Švéd.

Podobných cest jsme spolu podnikli už mnoho, ale Dunaj, více než kterákoli jiná řeka, kterou jsem znal, na nás od samého počátku zapůsobil svou živostí. Od jeho drobného bublajícího vstupu na svět mezi borovicovými zahradami v Donaueschingenu až do tohoto okamžiku, kdy začal hrát velkou říční hru, kdy se nepozorovaně a bez zábran ztrácel mezi opuštěnými bažinami, nám připadalo jako sledování růstu nějakého živého tvora. Zpočátku ospalý, později však rozvíjející prudké touhy, jak si uvědomoval svou hlubokou duši, se jako nějaká obrovská tekutá bytost valila všemi zeměmi, kterými jsme projížděli, řeka držela naše malé plavidlo na svých mohutných ramenou, někdy si s námi hrubě pohrávala, vždy však přátelsky a dobromyslně, až jsme ji nakonec nevyhnutelně začali považovat za Velkou osobnost.

Jak by tomu mohlo být jinak, když nám toho tolik prozradil o svém tajném životě? V noci, když jsme leželi ve stanu, jsme řeku

slyšeli zpívat při měsíčním svitu a vydávat onen zvláštní sykavý tón, který je jí vlastní a který prý způsobuje rychlé trhání oblázků podél jejího dna, protože je tak rychlá. Znali jsme také hlas jejích bublajících vírů, které náhle vybublávají na hladině, jež byla předtím zcela klidná, hukot jejích mělčin a rychlých peřejí, její neustálé stále hřmění pod všemi zvuky pouhé hladiny a to neustálé drásání ledových vod u břehů. Jak se vztyčila a křičela, když jí deště padaly na tvář! A jak její smích řinčel, když vítr foukal proti proudu a snažil se zastavit její rostoucí rychlost! Znali jsme všechny zvuky a hlasy Dunaje, jeho burácení a pění, jeho zbytečné šplouchání o mosty; to sebevědomé žvatlání, když byly kopce, na které se dalo dívat; afektovanou důstojnost jeho řeči, když se vlnil městečky, příliš důležitými na to, aby se smál; a všechno to slabé, sladké šeptání, když ho slunce spravedlivě zachytilo v nějakém pomalém oblouku a sálalo na něj, až se zvedala pára.

Také ve svém raném životě, než se o něm dozvěděl velký svět, byl plný triků. Na horním toku řeky mezi švábskými lesy byla místa, kam ještě nedorazil první šepot o jejím osudu, kde se rozhodla zmizet dírami v zemi, aby se znovu objevila na druhé straně pórovitých vápencových kopců a založila novou řeku s jiným jménem; zanechávala také tak málo vody ve svém vlastním korytě, že jsme museli vylézt, brodit se a tlačit kánoe přes kilometry mělčin!

A hlavním potěšením v prvních dnech jeho nezodpovědného mládí bylo zalehnout jako Brer Fox těsně před malými bouřlivými přítoky, které se k němu připojily z Alp, a odmítnout je vzít na vědomí, když se k němu připojily, ale běžet míle vedle sebe, s dobře vyznačenou dělicí čarou, se zcela odlišnými úrovněmi, přičemž Dunaj naprosto odmítal uznat nově příchozího. Pod Pasovem se

však tohoto zvláštního triku vzdal, protože tam Inn přitéká s hřmotnou silou, kterou nelze ignorovat, a tak tlačí a rozkládá mateřskou řeku, že v dlouhé klikaté soutěsce, která následuje, je pro ně sotva místo, a Dunaj je tu a tam odstrčen od skal a nucen spěchat s velkými vlnami a mnoha nárazy sem a tam, aby se včas dostal dál. A během boje naše kánoe sklouzla jakoby z ramene na prsa a měla mezi zápasícími vlnami co dělat, aby se neztratila. Ale Inn dal staré řece lekci a po Pasově už nepředstírala, že si nových příchozích nevšímá.

To bylo ovšem mnoho dní nazpět a od té doby jsme poznali i jiné stránky tohoto velkého tvora a přes bavorskou pšeničnou pláň Straubingu putovala pod žhnoucím červnovým sluncem tak pomalu, že jsme si mohli dobře představit, že jenom centimetry povrchu jsou voda, zatímco dole se pohybovala, skryta jako hedvábným pláštěm.

Mnoho neplech jsme jí odpustili pro její přívětivost k ptákům a zvířatům, kteří obývali pobřeží. Kormoráni lemovali břehy na osamělých místech v řadách jež vypadaly jako krátké černé palouky, šedé vrány se hemžily na břidlicovém dně, čápi lovili ryby v průzorech mělké vody, která se otevírala mezi ostrovy, a jestřábi, labutě a nejrůznější bahenní ptáci s třpytivými křídly plnili vzduch zpěvavým, mazlivým křikem. Nebylo možné se rozčilovat nad rozmary řeky poté, co jsme za svítání viděli jelena, jak s šplouchnutím skočil do vody a proplul kolem přídě kánoe; často jsme viděli, jak na nás z podrostu vykukují srnky, nebo jsme se dívali přímo do hnědých očí starostlivého jiného jelena, když jsme se plnou parou řítili za roh a vplouvali do dalšího úseku řeky. Také lišky všude strašily na březích, laškovně klopýtaly mezi naplaveným

dřevem a mizely tak náhle, že nebylo možné pochopit, jak se jim to podařilo.

Ale teď, po opuštění Prešpurku, se všechno trochu změnilo a Dunaj zvážněl. Přestal být lehkovážný. Byl na půli cesty k Černému moři, téměř na dosah od jiných, cizích zemí, kde by žádné triky nebyly povoleny ani pochopeny. Stal se náhle dospělým a vyžádal si naši úctu, ba dokonce respekt. Jednak se rozpadl na tři ramena, která se znovu setkala až o sto kilometrů dál, a jednak pro kánoe neexistovaly žádné náznaky, které z nich má následovat.

“Když se vydáte bočním kanálem,” řekl maďarský důstojník, kterého jsme potkali v prešpurském obchodě při nákupu zásob, “můžete se ocitnout, až povodeň opadne, čtyřicet mil od civilizace, kde budete na suchu, a můžete snadno zemřít hlady. Nejsou tam žádní lidé, žádné farmy, žádní rybáři. Varuji vás, abyste dál nepokračovali. I řeka stále stoupá a ten vítr ještě zesílí.”

Stoupající hladina řeky nás ani v nejmenším neznepokojovala, ale to, že zůstaneme na suchu kvůli náhlému opadnutí vody, mohlo být vážné, a proto jsme si udělali dodatečné zásoby proviantu. Co se týče ostatního, důstojníkově proroctví se vyplnilo a vítr, vanoucí po zcela jasné obloze, neustále sílil, až dosáhl síly západní vichřice.

Když jsme se utábořili, dříve než obvykle, protože slunce bylo dobrou hodinu nebo dvě od obzoru, a já jsem nechal svého přítele ještě spát na rozpáleném písku a zoufale jsem se potuloval po pobřeží. Zjistil jsem, že ostrov má rozlohu necelého akru, pouhý písčité břeh vyčnívající asi dva nebo tři metry nad hladinu řeky. Vzdálenější konec, směřující do západu slunce, byl zkrápěný poletující pěnou, kterou obrovský vítr odnášel z hřebenů rozbitých vln.

Stál jsem tam několik minut a pozoroval, jak se karmínová voda prudce jakoby s křikem řítí dolů, jak se ve vlnách tříští o břeh, jako by ho chtěla smést, a pak se ve dvou zpěněných proudech valí po obou stranách. Zdálo se, že se země otřásá nárazem a přívalem, zatímco zběsilý pohyb vrbových keřů, jak se přes ně přeléval vítr, zvyšoval podivnou iluzi, že se ostrov sám skutečně pohybuje. Nahoře, na míli nebo dvou, jsem viděl, jak se na mě valí velká řeka: bylo to, jako bych se díval na svah sesouvajícího se kopce, bílého od pěny, který všude vyskakuje, aby se ukázal slunci.

Zbytek ostrova byl příliš hustě porostlý vrbami, než aby byla chůze příjemná, ale přesto jsem se vydal na cestu. Z dolního konce se ovšem světlo změnilo a řeka vypadala temně a rozzlobeně. Byly vidět jen hřbety letících vln, poseté pěnou a násilně tlačené velkými poryvy větru, které na ně dopadaly zezadu. Na krátkou míli byla řeka vidět, jak se vlévá a vylévá mezi ostrovy a pak s obrovským rozmachem mizí ve vrbách, které se kolem ní uzavíraly jako stádo nestvůrných předpotopních tvorů tlačících se dolů, aby se napili. Připomínaly mi gigantické houbovité porosty, které do sebe nasávají řeku. Způsobily, že zmizela z dohledu. Shlukovali se tam v tak ohromném počtu.

Celkově to byl působivý výjev se svou naprostou osamělostí a bizarní sugescí, a když jsem se na něj dlouho a zvědavě díval, začal se ve mně kdesi v hloubi duše probouzet zvláštní pocit. Uprostřed mého nadšení z té divoké krásy se nezadržitelně a nevysvětlitelně do mě vkrádal zvláštní pocit znepokojení.

Stoupající řeka snad vždycky navozuje cosi zlověstného: mnohé z ostrůvků, které jsem viděl před sebou, by do rána nejspíš smetla; tento neodolatelný, hřmící proud vody nabudil pocit strachu. Přesto

jsem si uvědomoval, že můj neklid leží mnohem hlouběji než emoce úžasu a údivu. Nemělo to ani přímou souvislost se silou ženoucího se větru – s tímto řvoucím uragánem, který by mohl téměř vynést do vzduchu několik hektarů vrb a rozptýlit je jako spoustu plev po krajině. Vítr se prostě bavil, protože z rovinaté krajiny se nezvedalo nic, co by ho mohlo zastavit, a já jsem si uvědomoval, že s ním sdílím jeho velkou hru s jakýmsi příjemným vzrušením. Tento neotřelý pocit však neměl s větrem nic společného. Vskutku, pocit tísně, který jsem prožíval, byl tak nejasný, že nebylo možné vystopovat její zdroj a podle toho s ní naložit, i když jsem si uvědomoval, že nějak souvisí s mým uvědoměním si naší naprosté bezvýznamnosti před touto nespoutanou silou živlů kolem mě. I ta obrovská vzrostlá řeka s tím měla něco společného – nejasnou, nepříjemnou představu, že jsme si nějak zahrávali s těmi velkými živelnými silami, v jejichž moci jsme každou hodinu ve dne i v noci bezmocně leželi. Tady si totiž skutečně gigantickým způsobem hrály spolu a ten pohled burcoval mou představivost.

Ale můj cit, nakolik jsem ho dokázal pochopit, jako by se upínal především k vrbovým keřům, k těm hektarům a hektarům vrb, které se tam tísnily, hustě rostly, hemžily se všude, kam oko dosáhlo, tlačily se na řeku, jako by ji chtěly udusit, stály v hustém šiku míli za mílí pod oblohou, pozorovaly, čekaly, naslouchaly. A kromě živlů se vrby nenápadně spojovaly s mým neduhem, nějak zákeřně útočily na mou mysl kvůli svému obrovskému množství – ukazovaly svou novou a mocnou sílu, navíc sílu, která nám není úplně přátelská.

Velká přírodní zjevení samozřejmě nikdy nepřestanou tak či onak na nás působit a mně podobné nálady nebyly cizí. Hory mě ohromují a oceány děsí, zatímco tajemství velkých lesů má své

vlastní kouzlo. Ale všechny se v tom či onom bodě někde úzce pojí s lidským životem a lidskou zkušeností. Vyvolávají pochopitelné, i když znepokojivé emoce. Celkově mají tendenci povznášet.

U tohoto množství vrůb jsem však měl pocit, že jde o něco daleko jiného. Vyzařovala z nich jakási esence, která doléhala na mé srdce. Probouzel se v nich pocit úcty, pravda, ale úcty, které se někde dotýkala nejasná hrůza. Jejich řady, které s prohlubujícími se stíny všude kolem mne temněly, zběsile a přitom tiše se pohybovaly ve větru, ve mně probouzely podivnou a nevíтанou představu, že jsme zde vstoupili na hranice cizího světa, světa, kde jsme vetřelci, světa, kde nás nechtějí ani nezvou, kde možná vážně riskujeme!

Ten pocit, ačkoli se odmítal zcela podřídít analýze, mě však v té době neznepokojoval tím, že by přecházel v hrozbu. Přesto mě neopouštěl ani při praktických činnostech, jako bylo stavění stanu ve větrném uragánu a rozdělování ohně pro kotlík s gulášem. Zůstával, jen tolik, aby obtěžoval a mátl a aby připravil nejúžasnější tábořiště o značnou část jeho kouzla. Svému společníkovi jsem však nic neřekl, protože jsem ho považoval za člověka bez fantazie. Za první bych mu nikdy nedokázal vysvětlit, co tím myslím, a za druhé by se mi hloupě vysmál, kdybych to udělal.

Uprostřed ostrova byla mírná prohlubeň a tady jsme postavili stan. Okolní vrby trochu tlumily vítr.

“Chudý tábor,” poznamenal nevzrušeně chladnokrevný Švéd, když stan konečně stál vzpřímeně, “žádné kameny a drahocenné dřevo. Jsem pro to, abychom se zítra brzy přesunuli. Tenhle písek nic neudrží.”

Zkušenost s rozpadajícím se stanem o půlnoci nás však naučila mnoha věcem, a tak jsme útulné cikánské útočiště, co nejlépe

zabezpečili a pak se pustili do shánění zásob dřeva, aby nám vydrželo až do spánku. Vrbové keře neměly spadlé větve a jediným zdrojem našich zásob bylo naplavené dřevo. Pobřeží jsme důkladně prohledali. Všude se břehy rozpadaly, jak je stoupající povodeň rozrývala a s šploucháním a hukotem odnášela velké části.

“Ostrov je mnohem menší, než když jsme přistáli,” řekl Švéd. “Tímhle tempem to dlouho nevydrží. Raději přitáhneme kánoi blíž ke stanu a budeme připraveni vyrazit, jakmile se objeví potíže. Já budu spát ve svých šatech.”

Byl kousek od nás, lezl po břehu, a když mluvil, slyšel jsem jeho poněkud veselý smích.

“Proboha!” O chvíli později jsem ho zaslechl volat a otočil jsem se, abych se podíval, co bylo příčinou jeho zvolání, ale pro tuto chvíli byl skrytý za vrbami a já ho neviděl.

“Co to proboha je?” Slyšel jsem ho znovu volat a tentokrát jeho hlas zvážněl.

Rychle jsem se rozběhl a připojil se k němu na břehu. Díval se přes řeku a ukazoval na něco ve vodě.

“Proboha, to je lidské tělo!” vykřikl vzrušeně. “Podívej!”

Kolem se rychle přehnala černá věc, která se převracela ve zpěněných vlnách. Stále se to ztrácelo a zase vynořovalo na hladinu. Bylo to asi dvacet stop od břehu, a právě když to bylo naproti místu, kde jsme stáli, zakymácelo se to a podívalo se přímo na nás. Viděli jsme, jak se v jejích očích odráží západ slunce a jak se jeho tělo převrací a podivně žlutě září. Pak se rychle a s chutí ponořil a v mžiku zmizel z dohledu.

“Vydra, u všech všudy!” vykřikli jsme jedním dechem a zasmáli se.